

Wyrok z dnia 14 maja 1998 r.

I PKN 121/98

Pracodawcę, który zawarł z pracownikiem umowę o zakazie konkurencji obciąża wzajemne zobowiązanie do zapłaty uzgodnionego odszkodowania, także wówczas, gdy po ustaniu stosunku pracy nie obawia się już konkurencji ze strony byłego pracownika.

Przewodniczący SSN: Zbigniew Myszką (sprawozdawca), Sędziowie SN: Walerian Sanetra, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 14 maja 1998 r. sprawy z powództwa Adama T. przeciwko Towarzystwu Techniki Biurowej „I.” S.A. w K. o zapłatę, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 6 listopada 1997 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację,
2. zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 500 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 6 listopada 1997 r. po rozpoznaniu apelacji powoda Adama T. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 14 marca 1997 r. [...], w pkt 1 oddalającym powództwo w ten sposób, że zasądził na rzecz powoda odszkodowanie w wysokości dwukrotnego najniższego wynagrodzenia miesięcznego z ustawowymi odsetkami za roczny okres niepodjęcia przez powoda działalności konkurencyjnej po ustaniu stosunku pracy, a w pozostałej części oddalił apelację oraz zasądził na rzecz powoda kwotę 500 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

W rozpoznawanej sprawie ustalono następujący stan faktyczny. Powód był zatrudniony w pozwanym Towarzystwie Techniki Biurowej „I.” S.A. w K. początkowo na podstawie umowy o pracę na czas określony z dnia 18 kwietnia 1994 r., a następnie od dnia 1 lipca 1994 r. na podstawie kontraktu bezterminowego na stanowisku pełnomocnika zarządu do spraw serwisu. Wynagrodzenie za pracę określone w zawartej w dniu 1 lipca 1994 r. umowie o pracę składało się z kwoty 400 zł miesięcznie oraz z premii uznaniowej. W pkt 5 tej umowy o pracę zobowiązano powoda do niepodejmowania zatrudnienia oraz działalności konkurencyjnej w zakresie techniki biurowej w okresie jednego roku po ustaniu stosunku pracy, ustalając na ten okres płatne miesięcznie przez pracodawcę na rzecz powoda odszkodowanie. W dniu zawierania umowy na czas określony strony podpisały porozumienie - list intencyjny, określający warunki związane z objęciem przez powoda w przyszłości stanowiska dyrektora, w szczególności uprawnienia powoda do udziału w zyskach serwisu strony pozwanej. U podłoża rozwiązania stosunku pracy w dniu 12 czerwca 1995 r. za porozumieniem stron, leżała negatywna ocena pracy powoda na stanowisku pełnomocnika zarządu do spraw serwisu.

Na tle takich ustaleń Sąd Wojewódzki uznał za bezzasadne roszczenia powoda, obejmujące żądanie zasądzenia premii za okres trwania stosunku pracy w kwocie 4000 zł, ekwiwalentu za nie wykorzystany urlop wypoczynkowy w kwocie 760 zł, odsetek od wpłaconej przez powoda kaucji w wysokości 576 zł, udziału w zyskach z serwisu w kwocie 760 zł oraz odszkodowania uzgodnionego w pkt 5 umowy o pracę. Sąd ten przyjął, że powód nie nabył uprawnień premiowych z uwagi na uznaniowy charakter tego świadczenia; nie był uprawniony do ekwiwalentu za urlop, ponieważ w dacie rozwiązania stosunku pracy nie przepracował jednego roku, a przeto nie nabył uprawnień urlopowych; serwis, w którym powód pełnił obowiązki pracownicze nie przynosił zysków; z zakazu świadczenia pracy konkurencyjnej przez okres jednego roku po zakończeniu stosunku pracy został zwolniony przez stronę pozwaną, nie było zatem przeszkód w podejmowaniu takiej pracy; a list intencyjny nie mógł stanowić podstawy zobowiązania do wypłaty świadczeń.

Rozważając zarzuty wniesionej przez powoda apelacji Sąd Apelacyjny uznał, że spornymi kwestiami pozostawały: żądanie powoda zasądzenia odszkodowania określonego w pkt 5 umowy o pracę oraz udziału w zyskach serwisu, którym kierował powód. Reformując częściowo zaskarżony wyrok Sąd Apelacyjny zasądził odszkodowanie, wskazując na wiążący walor prawny pkt 5 zawartej w dniu 1 lipca 1994 r.

umowy o pracę, który zobowiązywał powoda do niepodejmowania zatrudnienia lub działalności gospodarczej w branży techniki biurowej w okresie jednego roku od ustania stosunku pracy za odszkodowaniem płatnym miesięcznie przez uzgodniony okres, w wysokości obowiązującego dwukrotnego najniższego wynagrodzenia. Wprawdzie pkt 7 porozumienia zawartego między stronami w związku z rozwiązaniem umowy o pracę stanowił, że wraz z rozwiązaniem umowy o pracę strony ustalają wygaśnięcie zobowiązań wynikających z pkt 5 umowy o pracę, jednakże z ostatniego zdania tego porozumienia wynikało, że dotyczyło ono punktów od 1 do 5, natomiast w sprawie punktów 6 i 7 porozumienie miało być uregulowane oddzielnie do dnia 12 kwietnia 1995 r., ale strony nie zawarły stosownego porozumienia. Oceniając takie ustalenia Sąd Apelacyjny przyjął, że strona pozwana złożyła wprawdzie oświadczenie o zwolnieniu powoda z obowiązku niepodejmowania działalności konkurencyjnej po ustaniu stosunku pracy, ale nie uzyskała na to akceptacji powoda. W konsekwencji strona pozwana na podstawie jednostronnego oświadczenia woli nie mogła zwolnić się z obowiązku wypłacania uzgodnionego odszkodowania po ustaniu stosunku pracy przez okres jednego roku.

W kasacji strony pozwanej podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 487 § 2 KC w związku z art. 8 KP w wyniku zasądzenia spornego odszkodowania na rzecz powoda, który „czynił ze swego prawa użytek sprzeczny z celem umowy i zasadami współżycia społecznego”, albowiem powód już w dniu 17 maja 1995 r., tj. już po wytoczeniu powództwa, odpowiedział na anonimową ofertę strony pozwanej, skierowaną do dealerów urządzeń kopiujących, co świadczyło o odstąpieniu od umowy powoda, który poszukiwał pracy w branży techniki biurowej. W konsekwencji skarżący wnosił o orzeczenie reformatoryjne i oddalenie apelacji powoda oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zawarte w pkt 5 umowy o pracę z dnia 1 lipca 1994 r. zobowiązanie powoda do niepodejmowania zatrudnienia lub działalności gospodarczej w branży techniki biurowej w okresie jednego roku od ustania stosunku pracy, za odszkodowaniem płatnym miesięcznie przez ten okres w wysokości dwukrotnego aktualnego najniższego wynagrodzenia było trafnie kwalifikowane jako odrębna umowa wzajemna

stron stosunku pracy dotycząca okresu po ustaniu zatrudnienia. Żadna ze stron nie kwestionowała jej ważności, przy czym tego rodzaju zobowiązanie wzajemne nie było sprzeczne z przepisami prawa pracy, a jego walor prawny w okresie jednego roku po rozwiązaniu z powodem w dniu 12 kwietnia 1995 r. stosunku pracy opierał się na tzw. klauzuli autonomicznej do umowy o pracę. Aktualnie - po ostatniej nowelizacji Kodeksu pracy z dnia 2 lutego 1996 r. (Dz. U. Nr 24, poz. 110) - zakaz konkurencji uregulowany w art. 101¹-104⁴ stał się kodeksową instytucją prawa pracy.

Zarówno Sąd Apelacyjny w motywach wyroku, jak i skarżący w kasacji odnosili do spornego zobowiązania stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących zobowiązań z umów wzajemnych (art. 487 § 2 KC w związku z art. 300 KP). Różnice wystąpiły co do oceny skuteczności wygaśnięcia uzgodnionego zakazu konkurencji w dacie ustania stosunku pracy. Stanowisko skarżącego w tym zakresie było nieprecyzyjne. Z jednej strony powołano się w kasacji na umowne ustalenie wygaśnięcia spornego zobowiązania wzajemnego według pkt 7 porozumienia rozwiązującego stosunek pracy, czemu - jak trafnie wywiódł Sąd Apelacyjny - przeczył końcowy fragment tego porozumienia, który wyraźnie wymagał zawarcia oddzielnego porozumienia w tej sprawie - „co do pkt 6” - do dnia 12 kwietnia 1995 r., co nie zostało uzgodnione. Taki kontekst prawny wskazywał, że sygnalizacja wygaśnięcia zobowiązań wynikających z uzgodnionego zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy przyjęła jedynie postać rokowań zmierzających do oddzielnego zawarcia oznaczonej umowy o uregulowaniu warunków odstąpienia od umowy wzajemnej. Skoro jednak w tym zakresie strony nie doszły do ostatecznego porozumienia i nie zawarły finalnego oddzielnego porozumienia do dnia ustania stosunku pracy (a contrario art. 72 KC w związku z art. 300 KP), to pozwany był związany umownym zakazem konkurencji po ustaniu stosunku pracy za odszkodowaniem miesięcznym płatnym pracownikowi przez okres jednego roku w wysokości dwukrotnego aktualnego najniższego wynagrodzenia. Pracodawcę, który zawarł z pracownikiem umowę o zakazie konkurencji, obciąża wzajemne zobowiązanie się do zapłaty uzgodnionego odszkodowania także wówczas, gdy po ustaniu stosunku pracy nie obawia się konkurencji ze strony byłego pracownika.

Wobec wiążącego obowiązywania zakazu działalności konkurencyjnej po ustaniu stosunku pracy - twierdzenie skarżącego, że powód nie poniósł szkody z tym związanej, nie zostało udowodnione przez pozwanego, który nie wykazał, że powód podjął taką działalność. Odpowiedź powoda na prasowy anons pozwanego zapra-

szający do współpracy w dziedzinie techniki biurowej, bez wykazania rzeczywistego podjęcia działalności konkurencyjnej, nie mogła wywołać skutków prawnych wynikających z odstąpienia od umowy wzajemnej, których ocena podlega oddziaływaniu normatywnemu odpowiednich przepisów Kodeksu cywilnego (art. 487-497 KC w związku z art. 300 KP), których skarżący nie powołał jako podstaw kasacyjnych. W ustalonych okolicznościach sprawy, które są miarodajne dla Sądu Najwyższego - wobec braku zarzutów naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (art. 393¹ pkt 2 KPC) - nie było żadnych podstaw do przyjęcia, że powód naruszył uzgodniony zakaz konkurencji w okresie jednego roku po ustaniu stosunku pracy przez podjęcie zatrudnienia lub działalności gospodarczej w branży konkurencyjnej. Zresztą skutki prawne ewentualnego jednostronnego odstąpienia przez powoda od zawartej między stronami autonomicznej umowy wzajemnej byłyby regulowane dyspozycjami art. 494 KC w związku z art. 300 KP, których naruszenia skarżący nie podnosił. Dlatego też należało uznać za chybione powołanie się skarżącego na konstrukcję nadużycia prawa przez powoda (art. 8 KP), co w ustalonym stanie faktycznym sprawy nie uzyskało potwierdzenia.

Mając powyższe na uwadze kasację należało oddalić na podstawie art. 393¹² KPC.

=====